

Γυμνάσιο Θερμής

Σε μια περιοχή κατάφυτη από ελιές και ανάμεσα σε μεγαλόπρεπους παλαιούς πύργους ξεπροβάλλει περήφανο το σχολείο μας, το Γυμνάσιο Θερμής, που βρίσκεται στους Πύργους Θερμής, οι οποίοι απέχουν 11 χλμ. βόρεια από την παλιά πόλη της Μυτιλήνης.

Η ευρύτερη περιοχή του πάλαι ποτέ Δήμου της Λουτροπόλεως Θερμής προήλθε από τη συνένωση των κοινοτήτων, Πύργων Θερμής, Θερμής, Πηγής, Κώμης, Νέων Κυδωνιών και Μυστεγνών. Ανάμεσα στους Πύργους Θερμής και τις Νέες Κυδωνίες που ορίζουν τα γεωγραφικά όρια του Δήμου βρίσκονται τα χωριά του Δήμου και τα φαρολίμανά τους (Σκάλες).

Θερμή, ονομάζεται η περιοχή από τότε που Έλληνες και Ρωμαίοι έχτισαν θέρμες, αξιοποιώντας τις θεραπευτικές ιδιότητες των ιαματικών πηγών και μετέτρεψαν την περιοχή σε παραθεριστικό θέρετρο.

Εδώ τότε, λατρευόταν η θεά Άρτεμις προστάτης των θερμών πηγών. Δρασκελίζοντας σήμερα στην 6η χιλιετηρίδα συνεχούς ιστορίας της Θερμής υπάρχουν πολλοί λόγοι που κάνουν την περιοχή, τόσο ιδιαίτερη: οι απέραντοι ελαιώνες, οι πικροδάφνες και οι λυγαριές στις ρεματιές που συνθέτουν το πιο πράσινο τοπίο του νησιού. Τα μεσαιωνικά αγροτικά χωριά κρυμμένα ανάμεσα στους λόφους που παραμένουν επίμονα ανέπαφα από τον σύγχρονο τουρισμό.

Η συνεχής ιστορία του τόπου που ξεπηδά μπροστά στον περιπατητή, με μαρμάρινα ανάγλυφα στους τοίχους των παραδοσιακών κτισμάτων, με αρχαίες κολώνες στα κατώφλια των σπιτιών, με θραύσματα αγγείων στις παραλίες, με θαυματουργά μοναστήρια, με παλιές εκκλησίες και διάσπαρτα ζωκλήσια που σε κάθε βήμα, μας θυμίζουν την διαχρονική ιερότητα του χώρου.

Χωρίς καμιά αμφιβολία όταν εγκαταστάθηκαν οι πρώτοι μόνιμοι κάτοικοι, την 3η χιλιετηρίδα π.Χ. θα βρήκαν την περιοχή της Θερμής καλυμμένη από φυσικό δάσος, μεσογειακούς θάμνους και απέραντους πευκώνας, όπως αυτούς που συναντά κανείς πηγαίνοντας από την Πηγή στις Ν. Κυδωνίες.

Στα πεδινά, τα δάση αυτά άρχισαν από τότε κιόλας σιγά - σιγά να αποψιλώνονται, δίνοντας χώρους για τις καλλιέργειες και τους οικισμούς. Ταυτόχρονα η ξυλεία ήταν απαραίτητη για τις βάρκες και τις οικοδομές, τη θέρμανση και το μαγείρεμα αλλά κυρίως για να καίνε τα καμίνια με τα κεραμικά.

5000 χρόνια αργότερα....Στις αρχές του 20ου αιώνα η Αγγλίδα αρχαιολόγος Lamb επισκέπτεται την περιοχή. Περιπατώντας στα Πετραλώνια στην ακρογιαλιά παρατηρεί αυτόν τον «ύποπτο» λόφο που έχει φαγωθεί από τη θάλασσα.

Πέτρες που δεν είναι διάσπαρτες αλλά κτισμένες σε χαμηλές λιθοδομές, οριζόντιες στρώσεις από άσπρα βότσαλα (δάπεδα), καρβουνάκια, υπολείμματα φωτιάς, μελανόμορφα κεραμικά!

Στις ανασκαφές που ακολούθησαν βρέθηκαν 5 προϊστορικοί οικισμοί της πρώιμης Χαλκοκρατίας (2800 - 2400 π.Χ.) και δύο της Υστερας (1600 -1200 π.Χ.) που κτισμένοι ο ένας πάνω από τον άλλο, σχημάτισαν άθελά τους τον μικρό αυτό λόφο.

Από τότε μέχρι σήμερα η στάθμη της θάλασσας ανέβηκε περίπου τρία μέτρα «ξεπλένοντας» τον μισό περίπου λόφο και συσσωρεύοντας τις πέτρες των προϊστορικών σπιτιών στην ακτή. Μετά την ανασκαφή ο αρχαιολογικός αυτός χώρος σκεπάστηκε ξανά με χώμα για λόγους προστασίας. Βλέποντας όμως τη σπάνια συλλογή κεραμικών της προϊστορικής Θερμής στο αρχαιολογικό Μουσείο της Μυτιλήνης αναρωτιέται κανείς, πόσο λίγο συγκριτικά εξελίχθηκε η κεραμική τέχνη στις 5 χιλιετηρίδες που μεσολάβησαν από τότε!

Για την Ρωμαϊκή εποχή οι τυχαίες μέχρι σήμερα και αποσπασματικές ανασκαφές είναι αρκετές για να μας επιβεβαιώσουν ότι επρόκειτο για μια μεγάλη λουτρόπολη. Ψάχνοντας για τον ναό της Θερμίας Αρτέμιδος οι ανασκαφές έφεραν στο φως τα ερείπια των ρωμαϊκών λουτρών και ένα ρωμαϊκό δρόμο με καταστήματα. Ο ναός μπορεί να μην βρέθηκε ακόμα, μαρμάρινες όμως επιγραφές καθώς και ιονικού ή κορινθιακού ρυθμού κίονες ένθετοι στους πέτρινους τοίχους των παραδοσιακών κτισμάτων, μαρτυρούν την ύπαρξή του.

Στα τελευταία χρόνια της μεγάλης πολιτιστικής αλλαγής, στο πέρασμα από τον ελληνορωμαϊκό πολιτισμό στον χριστιανικό μεσαίωνα, γράφεται στη Λέσβο από τον Λόγγο το «Δάφνης και Χλόη» Μια χιλιετηρίδα περίπου πριν από τον Σαίξπηρ, είναι το πρώτο γνωστό ερωτικό μυθιστόρημα στην ιστορία της παγκόσμιας λογοτεχνίας και διαδραματίζεται σε μια αγροτική περιοχή κοντά στην πόλη της Μυτιλήνης, κατά πάσα πιθανότητα στην περιοχή της Θερμής.

Το 1961 στο περιοδικό VERVE που εκδίδει στο Παρίσι ο Λέσβιος τεχνοκριτικός Teriade (Στρατής Ελευθεριάδης), δημοσιεύονται σε 250 αριθμημένα αντίγραφα τα παστέλ σχέδια του Marc Chagall με θέμα «Δάφνης και Χλόη». Τα σχέδια αυτά μπορεί κανείς να θαυμάσει λίγο έξω από την πόλη της Μυτιλήνης στο μουσείο Teriade.

Μέχρι και τον 8ο μ. Χ. αιώνα η περιοχή ζει στον απόηχο των πλούσιων γι' αυτήν Ρωμαϊκών χρόνων. Το 1204 η Λέσβος καταλαμβάνεται από τους Ενετούς. Λίγο αργότερα επιστρέφει στο Βυζάντιο για να παραχωρηθεί το 1335, σαν προίκα από τον Αυτοκράτορα Ιωάννη τον Παλαιολόγο, στον Γενοβέζο Φραγκίσκο Γατελούζο.

Επί Οθωμανικής κυριαρχίας θα πρέπει να σημειώσουμε, στις αρχές του 19ου αιώνα χτίστηκαν τα «μοντέρνα» λουτρά με μαρμάρινες ξεχωριστές μπανιέρες που λειτουργούν και σήμερα ανακαινισμένα το 1997. Από τα Οθωμανικά χρόνια είναι και οι περισσότερες βρύσες που συναντάμε μέσα στα χωριά και στους παλιούς δρόμους. Στο τέλος του 19ου αιώνα χτίστηκε από Τούρκο επιχειρηματία το ξενοδοχείο Σάρλιτζα (κίτρινη πηγή). Την δεκαετία του 1970 έπαψε να λειτουργεί μη μπορώντας για γραφειοκρατικούς λόγους να αντεπεξέλθει στην νέα αντίληψη που επικράτησε από τότε για τον παραθερισμό.

Όμως το «Σάρλιτσα Πάλλας» υπήρξε για πολλές δεκαετίες το πιο «in» ξενοδοχείο του νησιού και είχε καταφέρει να ξαναδώσει στη Θερμή κάτι από τη χαμένη γοητεία των Ρωμαϊκών χρόνων. Αν και η Λέσβος ελευθερώθηκε από τον ελληνικό στόλο το 1912 Έλληνες και Τούρκοι συνέχισαν να συνυπάρχουν ειρηνικά στο νησί μέχρι το 1922. Η συνθήκη της Λωζάννης που επισφράγισε το τέλος του πολέμου είχε σαν αποτέλεσμα μια μαζική ανταλλαγή πληθυσμών.

Οι Έλληνες της Μ. Ασίας έπρεπε να έρθουν στην Ελλάδα και Μουσουλμάνοι να πάνε στην Τουρκία. Οι περισσότεροι πρόσφυγες εγκαταστάθηκαν στα χωριά Πύργοι Θερμής, Κώμη και Νέες Κυδωνίες.

Πηγή - Κώμη

Μέσα στο πράσινο, πίνετε τον καφέ σας κάτω από τον πλάτανο της πλατείας στην Πηγή, ένα χωριό πανέμορφο με την εκκλησία της Αγίας Παρασκευής (1859). Πιο μετά ήλθαν πρόσφυγες από την Μικρά Ασία και κατοίκησαν στην Κώμη (παλαιό Τουρκικό χωριό).

Τα αηδόνια κελαηδούν στις βαθιές ρεματιές τούτου του τόπου, ενώ από εδώ ένας δρόμος οδηγεί στον Άγιο Χαράλαμπο του Ταύρου με το πανάρχαιο έθιμο της Ταυροθυσίας, που συνεχίζεται με την ιπποδρομία και τα βραβεία.

Σ' αυτή την Χαράδρα τον Τενέγια υπάρχουν και τα μοναδικά σπήλαια του Αγίου Ευθυμίου και του Αγίου Ιωάννου, τόπος επιβλητικός όπου έζησαν οι ησυχαστές ερημίτες (14ος αι.). Υπάρχει και τρίτο σπήλαιο του Αγίου Φιλίππου.

Η πρόσβαση είναι εύκολη στο πρώτο. Συνεχίζοντας βορειότερα συναντάμε την πλαζ του Αγ. Γεωργίου και πιο πέρα το Πεταλίδι, με την ταβέρνα και την ωραία παραλία. Από εδώ θα επισκεφτούμε το μικρό μοναστήρι των Αγίων Ακινδύνων (του 17ου αι. χωρίς μοναχούς).

Μυστεγνά – Νέες Κυδωνίες

Τα Μυστεγνά χτισμένα στο ύψωμα αντικρίζουν την Ανατολή. Ωραία χωριό με την μεγάλη βασιλική της Κοίμησης της Θεοτόκου (1860), τον Πλάτανο της αγοράς και μερικά πυργόσπιτα, ζει το καλοκαίρι γύρω από το μικρό του όρμο με τα ενοικιαζόμενα δωμάτια, τις ταβερνούλες του, και τα αρχαία κατάλοιπα ενός παραθαλάσσιου οικισμού.

Εδώ γύρω βγαίνει και η πασίγνωστη ροζώδης πέτρα των Μυστεγνών. Το μεγάλο οροπέδιο, η Πλάτη, φιλοξενεί ένα μικρό Βυζαντινό κάστρο στην θέση ενός μεγάλου προϊστορικού οικισμού.

Το ποτάμι που έρχεται από την κοιλάδα έχει γύρω του ερείπια εκκλησιών και σπιτιών, πιθανόν της μεσαιωνικής κώμης, Κυδώνας. Και πραγματικά οι πρόσφυγες από το Αίβαλί εγκαταστάθηκαν στο Τουρκικό χωριό Μπαλτζίκ και το μετονόμασαν σε Νέες Κυδωνίες. Εκεί ψηλά στο οροπέδιο η θέα είναι μοναδική.

Στο μικρό νησάκι βορειότερα φαίνονται τα υποθαλάσσια οικιστικά λείψανα. Το χωριό είναι το βορειότερο του Δήμου Θερμής. Όλη η περιοχή είναι κατάφυτη από ελιές, βασικό προϊόν επιβίωσης του Δήμου. Αυτό φαίνεται από τα πολλά κεντρικά ελαιοτριβεία που λειτουργούν στα χωριά (περίπου 8). Τα κατάλοιπα των παλιών ελαιόμυλων και οι υδρόμυλοι μαζί με τον ερειπωμένο ανεμόμυλο της Πλάτης και αυτόν της Θερμής, μας δείχνουν την παλιά πορεία της οικονομίας και την ύπαρξη των σιτηρών.

